

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrty četrtlet v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Kocka je padla!

Na Angleškem stavka nad milijon rudarjev; stavka je splošna; vsled pomanjkanja premoga mora praznovati zdaj že tudi pol milijona delavcev drugih strok.

In zgodilo se je!

Čim bliže je prihajal dan 1. marca, tem večja nervoznost in tem bolj mrzlično pričakovanje je vznemirjalo vso javnost, proletarsko, buržvazijsko in velekapitalistično, ne samo na Angleškem, ampak z mirno vestjo lahko rečemo, da po vsem kulturnem svetu. Bili so razni elementi z zaostalim duševnim mišljenjem, ki jim niti v glavo ni šlo, da bi utegnili ogromna armada črnega proletariata iz predzemlja stopiti na plan in kakor na en mah ustaviti veletok črnega podzemeljskega bogastva, ki je hrana in kri vse industrije. Bili so zopet, ki so se zavedali preteče nevarnosti in računali z nje možnostjo, toda tolažili so se, da se vendarle doseže poravnava. Medtem pa so prihajale iz Londona vesti, ki so se glasile vedno bolj obupno za mirno poravnavo konflikta, bojazen meščanstva je naraščala in nenkrat je treščilo, cesar so se bili že davno bali: Angleški rudniški proletarijat je odgovoril na podjetniško trmoglavost, porojeno iz brezmejne dobičkaželjnosti te izkoriščevalne gospode, s splošno stavko.

Vzrok splošne stavke.

Kaj zahtevajo rudarji od premogovnih baronov, da se ti z nogami in rokami branijo njih zahtev in so povzročili velikanski boj, kakor se doslej še ni bojeval med proletariatom in kapitalom.

Angleški rudarji se bore za minimalno mzdo. To se pravi: zahtevajo, da se določi tisti znesek, čol katerega ne sme iti rudarjev zaslužek. Ta zahteva je popolnoma opravičena in ni ga na Angleškem in na svetu razsodnega človeka, ki bi odrekal opravičenost — izjemo delajo seveda premogovni izkoriščevalci, ki si hočejo v svoji nenasitnosti z delavskim znojem polniti svoje globoke blagajne. Pomislimo samo tole: Dva rudarja delata v jami. Eden koplje v mehko zemljo, drugi v trdo. Slepca mora biti jasno, da bo prvi rudar ob manjšem naporu več izkopal in torej po akordnem dogovoru, kakor je uveden na Angleškem, več zaslužil kakor pa drugi z naporejšim delom. Te krivice angleški rudniški kapitalisti niso hoteli odpraviti in stavka je bila tu!

Pogajanja.

Med tem pa so bila v Londonu dan na dan, uro za uro pogajanja med delavskimi in podjetniškimi zastopniki. Vlada sama je pritiskala na podjetnike, vse zastonj. Ministrski predsednik Asquith je apeliral na domoljubje rudniških kapitalistov, češ da bo rudarska stavka katastrofa za vso deželjo. Vse zaman! Domoljubje izkoriščevalne gospode sega samo tako daleč, dokler jih nič ne velja; zato so hladnokrvno sprejeli Asquithov apel, tedaj pa se je ministrski predsednik razburil in je izkoriščevalni gospodi zakričal v obraz: „Na Vaše glave pade vsa krivda, ako pride ta deželja ob kri industrije! Podjetniška rma ni hotela napraviti prostora opravičeni zahtevi in zgodilo se je, kar so že mnogi s strahom pričakovali.

Izbruh stavke.

Prvi oddelki delavske armade rudniškega proletariata so stopili v boj že 27. februarja v

Derbyshiru, kjer je nekoliko tisoč delavcev ustavilo delo, ne glede na to, da se je takrat pogajanje v Londonu še nadaljevalo. Podjetnike je ravno začetek štrajka v Derbyshiru zelo razočaral, zakaj po njihovem mnenju je bilo ravno to delavstvo nasprotno stavki. Kapitalistična trma se je sploh najbolj redila z nepoznavanjem razmer med delavci in od upanja, da med rudarji ne bo sloge. Še 27. februarja so trdili, da pojde v skrajnem slučaju samo dobra polovica delavcev v stavko, v tem ko bodo drugi pridno delali. Nekoliko je podjetnike motilo tudi to, da ni bilo nikjer izgredov, brez katerih si skoraj ne morejo misliti rudarskega štrajka. Večja paznost bi jih bila lahko poučila, da je mir le posledica izredne zavesti delavcev, da imajo za svoj boj zadostna sredstva, tudi če se stavka zavleče.

Naraščanje stavke.

Stavka je naraščala naglo kakor povodenj, ki se razlije široko naokolo. Znamenje za splošno stavko je bilo določeno na polnočno uro med 29. februarjem in 1. marcem. Navsezgodaj je dospela iz Londona 1. marca vest, da je stavkajočih že okolo pol milijona. Ali vedno nove armade proletariata iz podzemeljskih jam so se družile svojim tovarišem in že zvečer 1. marca je planila v svet vest, da stavka nad milijon rudarjev in da je stavka splošna; o stavkokazih ni bilo niti govora.

Vtisk v javnosti.

Splošna angleška rudarska stavka, tako dolgo pripravljena in od buržvazijsko-kapitalistične gospode s tolikim strahom pričakovana, je napravila v javnosti največji vtisk. Velikanski dogodek je stopil v ospredje vseh javnih dogodkov. Listi so prinašali dolga poročila, ki so vedno bolj izpopolnjevala sliko o velikem boju. Ministrski svet v Londonu se je pod vtiskom silnega gospodarskega boja takoj sešel na izredno sejo, ki se je pečal edinole z ogromno stavko. Da je bila na Angleškem stavka prvi predmet govoricam, je itak umevno samoposebi; toda gotovo je, da se po vsem svetu ni govorilo o nobeni stvari toliko, kolikor o splošni rudarski stavki na Angleškem. Da je zbuvalo v zavednem proletariatu vsega sveta angleško rudarsko gibanje že od prvih početkov tega ogromnega boja veliko zanimanje, ki je ob izbruhu splošne stavke priklopelo do vrhunca, je razumljivo. In prav tako je razumljivo, da so se za te velepomembne dogodke zanimali zlasti rudarji.

Posledice.

Meščanska družba se je bala splošne rudarske stavke samo iz strahu pred posledicami. Zakaj angleški premog ne igra samo na Angleškem življenske naloge za razvoj industrije, ampak je velikega pomena tudi za inozemstvo. Kaj bo, ako ne bo premoga, se je strahoma vpraševala kapitalistično meščanska družba. In njena bojazen je bila opravičena. Že zdaj, po preteku pet dni splošne stavke se kažejo hude posledice. Vsled pomanjkanja premoga so morali ustaviti obratovanje v celih vrstih podjetij, tako da mora praznovati že zdaj okolo pol milijona drugih de-

lavcev. Po pristaniščih stoje trgovske ladje, ki nimajo premoga, da bi zakurili kotle in odplule. Na Nemškem in Francoskem že primanjkuje angleškega premoga. V nekaj dneh izostanejo pošiljatve v Trstu in na Reki, odkoder prejemajo avstrijske plinarne in industrijska podjetja angleški premog. Tudi za tripolitansko vojno ne ostane stavka angleških premogarjev brez učinka. Vsi kotli italijanske mornarice, ki dobiva premog iz Anglije, so že en mesec zakurjeni in požirajo ogromne množine premoga. S Škotskega prihajajo poročila, da mnogo podjetij le s težavo vzdržuje obrat. Vodstvo tovarne Borregaard v Sarpsbargu na Norveškem je dalo vsem svojim delavcem 14dnevno odpoved, ker tovarna vsled pomanjkanja premoga, ki ga je povzročila angleška stavka, ne more vršiti obratovanja. Odpoved zadene 2000 delavcev. Tako težke posledice se kažejo po preteku petih dni splošne stavke in te posledice se hujšajo od dne do dne in kdo ve, s kakšno usodepolno katastrofo se lahko končajo.

Disciplina med stavkajočimi.

Medtem, ko so meščanski in kapitalistični krogi vsi prepadeni, pa stoje rudarji v boju mirno, samozavestno in zavedajoči se svoje sile. Niti najmanjšega glaska ni slišati o kakšni needinosti ali o judeževskem stavkokastvu. Kakor da bi imela vsa ta milijonska armada eno telo in en duh: taka železna disciplina vlada v njenih vrstah. In od nikoder ne poročajo o nemirih ali o izgredih; mirno, premišljeno in zato tem izdatnejše in težje padajo težki udarci te silne armade na rudniške izkoriščevalce. Meščanska družba je seveda presenečena; pričakovala in najbrž tudi želela si je kralavov in nemirov, da bi nagnala militaristične služabnike na delavstvo. Ampak delavstvo se zaveda, da je uspeh tam gotovejši, čim mirnejše in čim premišljenejše se vodi boj.

Bojna sredstva angleških rudarjev.

Mirno, trezno ter globoko premišljeno bojuje angleški rudniški proletarijat ogromni boj proti svojim izkoriščevalcem. Ta trezen boj je samo nadaljevanje premišljene priprave nanj. Zakaj angleški rudarji niso započeli orjaškega gibanja na slepo srečo, ampak so se dobro zavedali svojih moči in moči nasprotnika! Zavedali so se svojih moči; dobro jim je bilo znano, da je v njihovih organizacijah na milijone kapitala, ki ga je shranila več stotisočev broječa armada angleških organiziranih rudarjev za tiste čase, ko zapleše bojni ples s kapitalom. Mnogo milijonov ima angleška rudarska organizacija premoženja, zato je započela s tako odločnostjo velikanski boj z rudniškim kapitalom, ker se je bila dobro pripravila nanj in se ji ni bati poraza.

Javno mnenje proti podjetnikom.

Vse simpatije prebivalstva na Angleškem, ne samo proletariata, ampak tudi meščanskih krogov, so na strani delavstva. Vse obsoja nenasitnost rudniških izkoriščevalcev, ki ne marajo priznati opravičenih zahtev rudarjem samo zategadelj ne, ker bi morali od svojih po krivici pri-

dobljenih milijonov odtrgati majhen del. Zlasti je značilno, da jo celo vlada nastopila proti njim, o čemer priča zgorajšnja Asquitova izjava.

Mednarodna solidarnost.

Ob orjaški stavki se je tudi izkazalo, da mednarodna vzajemnost delavstva vseh dežel ni prazna beseda. Ne samo, da proletariat vsega sveta globoko čuti s svojimi angleškimi tovariši, ki bojujejo ogromen boj, ne samo, da se zaveda, kake posledice bi utegnil imeti tudi zanj poraz angleškega rudarskega prebivalstva in da bo zmaga angleških rudarjev zmaga organiziranega proletariata vsega sveta — proletariat drugih dežel hoče tudi dejansko izkazati pomoč svojim tovarišem v boju. Prvi so se oglasili nemški rudarji in so dovolili pol milijona mark za stavkujoče angleške rudarje. Nadalje so imeli nemški rudarji shode, kjer so sklenili, da ne marajo s čezurnim delom producirati preveč premo-ga, ki bi ga utegnili rabiti za omiljenje posledic angleške stavke. V Anverzo je došlo več belgijsko-nemških vlakov s premogom, ki je bil namenjen za Angleško. Pristaniški delavci pa so se uprli in niso hoteli nalagati premoga na pripravljene angleške parnike. Obenem so zapretili, da takoj prično s stavko, ako pridejo še nadaljnji vlaki s premogom, ki naj bi pomagal kaziti splošno stavko angleških rudarjev. V najkrajšem času zavzamejo tudi avstrijski rudarji, združeni v Uniji rudarjev avstrijskih, stališče stavke svojih angleških tovarišev.

Gibanje inozemskih rudarjev.

Gigantski boj angleških rudarjev je vplival tudi na rudarje po drugih deželah. Zlasti med nemškimi rudarji na Vestfalskem vre; boje se, da izbruhne med vestfalskimi rudarji stavka. Zaupniki se zelo trudijo, da ohranijo rudarje pri razsodnosti. Prav tako se opaža bojvito gibanje med francoskimi rudarji, ki prete z odločnim bojem, ako se ne bodo ozirali na njih zahtevo.

Kaj bo?

Z mrzlično radovednostjo in z nervozno ne-strpnostjo se pričakujejo vesti z Angleškega. Vse pa se vprašuje, kako se bo končal boj, ki mu doslej ni primere v zgodovini bojov dela proti kapitalu. Nekateri sodijo, da bo angleška vlada zlomila podjetniško trdovratnost na tisti način kakor jo je belgijska: da z zakonito uvedbo minimalne mezde izpolni rudarjem zahtevo. Kaj je na tej vesti resnice, pokaže najbližja bodočnost. Vsekako je ta misel precej verjetna; kajti stavka že zdaj ogromno škodi angleški industriji in prav lahko se zgodi katastrofa, kakor je gospodarsko življenje na Angleškem še ni do-živelo.

Da to prepreči, je zelo verjetno, da vlada zakonitim potem stre odpor podjetnikov. Sicer pa naj se zgodi kakorkoli: delavstvo je začelo boj z lastno močjo in z lastno močjo ga bo dobojevalo. In veliko je naše upanje, da ga do-bojuje z uspehom.

Silka iz stavke.

Velikanski boj črne proletarske armade je seveda zbudil v vsej angleški javnosti neznansko zanimanje, ki je bilo porojeno deloma iz rado-vednosti in deloma iz strahu. Angleški listi so poslali svoje poročevalce v razna rudarska okrožja, ki so listom poročali o razvoju velikih dogodkov. Tako sliko iz ogromnega boja je poslal listu „Daily Chronicle“ njegov poročevalec iz Car-diffa, središča v Južnem Walesu. Poročevalec pripoveduje:

„Danes v četrtek 29. februarja je priklopilo točno ob 3. popoldne 120.000 rudarjev iz južno-valeških premogovnikov veliki armadi stavknjočih delavcev. In jutri ob 6. zjutraj bo odložilo 600.000 njih tovarišev, ki imajo zdaj ponočno delo, svoje kladivo in zapustilo jame. Po tej uri se razprostre čez veliko okrožje mrtvaška tihota in iz čr-nega podzemlja se ne oglasi noben šum navzgor.

Danes sem videl nekaj človeškega od te trpke tragedije, ko sem šel v Taff, Vale in Rhon-da Valley. Narava je blestela tako čudovito, ljubko in prijazno, da sem komaj mogel misliti, kako se tu odigrava začetek usodne drame, polne strasti in sovraštva.

Korakal sem skozi Tonypandy, prišel pod mesto in čakal ob vhodu k jamam. Prišel sem ravno par minut pred tremi, ko je vriščal oglu-šen pisk siren skozi dolino ter naznanjeval pre-

meno šihta. Takoj so zaropotale verige in iz kripe, ki je prisopla iz globine, je stopila sku-pina ljudi. Od glave do nog so bili črni kakor saje v dimniku. Molče so šli ti ljudje iz črnega pekla svojega dela dolgemu, dolgemu počitku nasproti, ki so se bili sami odločili zanj. Motril sem jih v obraz, da vidim njih razburjenost, njih drhteče pričakovanje, njih bojazen in smehlaj drznega bojvnika. Ali nič vsega tega nisem opa-zil na njih obrazih. Videl sem samo črne oblike, ki so težko stopale svojo pot naprej. Ne eden ni črnil besedice, ne eden se ni smehljal, ne eden se ni pričkal in ne eden ni izrekel osvobojujo-čega: Torej! In ko sem jih vprašal, tedaj je eden težko skomizgnil z ramami in menil: „Teden dni ne bomo delali, ali pa en mesec — kdo naj to ve!

Ob žarkem solnčnem svitu sem šel skozi vas Tonypandy in videl, kako se množice ljudi pre-mikajo, se ločijo in zopet stapljajo v majhne skupine, ki se vnovič razpolove, dokler ta ali oni ne izgine v hišo. Videl sem, kako so te može pričakovale njih žene, ki so se jih držali mali otroci, in v njih velih vprašujočih očeh in od-prtih ustnicah sem bral vprašanje: Torej? In vi-del sem, kako so mrščili možje obrvi in so jim žene brez besede polagale svoje bele roke v njih črne. In čutil sem, da ti ljudje vedo, kaj delajo in da niso šli v boj, kakor bi jim bilo do praznovanja in nemirov.

Opomba. Ta članek je zasledoval dogodke od izbruha stavke pa do 5. marca; torej pet ozi-roma šest dni. V prihodnji številki prinesemo na-daljnji razvoj dogodkov, česar nam v tej številki ni možno storiti, ker se uredniški del zaključil vselej že v torek.

Penzionirani rudarji, trpite še naprej pomanjkanje!

Trboveljska premogokopna družba je odklo-nila povišanje rudarskih pokojnin.

Povišanje in reguliranje penzije pri zdru-ženi bratovski skladnici za Trbovlje, Hrastnik in Ojstro je že stara želja prizadetih rudarjev.

Toda vselej takrat, kadar imajo rudarji naj-več upanja, da bi se jim krivice, ki se jim gode glede na penzijo pri bratovski skladnici, neko-liko popravile, tedaj pride »Trboveljska premo-gokopna družba« in v svoji znani »človeko-ljubnosti« z neusmiljeno roko kratkomalo pre-križa vse upe in nade rudarjev in njihovih družin.

Ob naravnost velikih prispevkih, ki jih morajo plačevati rudarji v bratovsko sklad-nico, so pokojnine, ki jih dobivajo na stara leta ali v slučaju nezgod, naravnost smešne; pri tem pa niti ne govorimo o tem, da dobivajo ne-katere stare žene — vdove tudi po 5 in 6 K pokojnine na mesec. Če se sme kaj tacega sploh imenovati pokojnino, dvomimo.

Leta 1908—1909 je padla nekoliko vred-nost vrednostnih papirjev, v katerih ima zdru-žena bratovska skladnica v Trbovljah vlože-no večinoma svoje premoženje. Vsled neugod-ne tendence vrednostnih papirjev torej takrat z regulacijo provizije oziroma penzije ni bilo nič.

Leta 1910—1911 je pričela cena vrednost-nim papirjem zopet naraščati in zopet se je budila rudarjem nada, da je morda sedaj napo-čil čas, ki jim prinese zboljšanje njihovih ma-lenkostnih starostnih prejemkov. Ta nada in upanje je bilo tem bolj opravičeno, ker je tudi sicer ne glede na naraščanje vrednosti vred-nostnih papirjev fond bratovske skladnice po-tom prispevkov in anuitet, ki jih rudarji plaču-jejo, znatno narasel.

To je dalo povod, da so zastopniki delav-cev izdelali tabelo, po kateri naj bi rudarji do-bivali v bodoče po sledečih stopnjah provizijo in sicer:

po	11letni službi K	— na leto
2	„ „ „	— „ „
3	„ „ „	240 „ „
4	„ „ „	240 „ „
5	„ „ „	240 „ „
6	„ „ „	250 „ „
7	„ „ „	260 „ „
8	„ „ „	270 „ „
9	„ „ „	280 „ „

po	10letni službi K	290 na leto
11	„ „ „	300 „ „
12	„ „ „	310 „ „
13	„ „ „	320 „ „
14	„ „ „	330 „ „
15	„ „ „	340 „ „
16	„ „ „	350 „ „
17	„ „ „	360 „ „
18	„ „ „	370 „ „
19	„ „ „	380 „ „
20	„ „ „	390 „ „
21	„ „ „	400 „ „
22	„ „ „	410 „ „
23	„ „ „	420 „ „
24	„ „ „	430 „ „
25	„ „ „	440 „ „
26	„ „ „	450 „ „
27	„ „ „	460 „ „
28	„ „ „	470 „ „
29	„ „ „	480 „ „
30	„ „ „	490 „ „
31	„ „ „	500 „ „
32	„ „ „	510 „ „
33	„ „ „	520 „ „
34	„ „ „	530 „ „
35	„ „ „	540 „ „

Predstoječa tabela bi, ako bi se uvedla, pomenjala z ozirom na penzijsko vprašanje ru-darjev pri združeni bratovski skladnici v Tr-bovljah velik napredek. Prvič bi se rudarju, ki gre v pokoj, vračunala vsa leta, kar pa sedaj ni. Ako gre danes rudar v penzijo in nima n. pr. polnih 15 službenih let, tedaj mu je všteti samo 10 službenih let; jasno je kakor beli dan, da je na stotine rudarjev v takih okolščinah za celo vrsto dejansko izvršenih službenih let pri od-meritvi penzije opeharjenih; to bi po novi ta-beli prenehalo, ker bi prihajalo vsako leto pri odmeritvi provizije v poštev.

Poleg tega bi tudi drugače nova tabela prinesla vsem članom v primeri s staro tabelo vsako leto nekaj kron provizije več.

Da postopajo zaupniki rudarjev pravilno, so šli in so tako izdelano provizijsko tabelo vposlali zavarovalno tehničnemu oddelku pri c. kr. ministrstvu za javna dela na Dunaju s prošnjo, naj bi zavarovalni tehnik preračunal visokost prispevkov za slučaj, da se ta tabela uveljavi. To se je tudi zgodilo. Odgovor zava-rovalnega tehnika je bil jako ugoden in ako bi bilo na strani »Trboveljske premogokopne družbe« le količkaj dobre volje in ako bi bilo tej družbi ležeče na tem, da vlada med njenim delavstvom vsaj kolikor tolikor zadovoljnosti in bi kratkomalo imela ta družba do svojega trpinčenega delavstva kaj človeškega čuta, te-daj bi se nova tabela brez vseh težkoč lahko uvedla. Po proračunu zavarovalnega tehnika bi bilo namreč treba sočasno z uvedbo nove tabele obenem tudi povišati prispevke.

Zaupnikom rudarjev je bilo v prvem hipu jasno, da so rudarji s prispevki za bratovsko skladnico, za bolniško blagajno za rudarsko za-drugo in plačevanjem anuitet pri pičem za-služku ob sedanjih draginji tako preobloženi, da je nemogoče rudarjem nalagati novih bremen. Navzlic temu so prišli zaupniki do prepričanja, da bi se dala zadeva vendarle rešiti, ako bi morda bila tudi »Trboveljska premogokopna družba« pripravljena prevzeti vsaj polovico novih prispevkov v slučaju, da se uvede nova tabela.

Mišljeno, storjeno. Zaupniki so sestavili in vposlali upravnemu svetu trboveljske premo-gokopne družbe sledečo prošnjo:

Trbovlje, dne 18. prosinca 1912.

Velespoštovanemu
upravnemu svetu »Trboveljske premogokopne družbe
na Dunaju.

Vdano podpisani člani predstojništva zdru-žene bratovske skladnice za rudokope trbovelj-ske premogokopne družbe nahajajoče se v o-krožju c. kr. rudniškega urada v Celju si dovo-ljujejo s tem najvljudneje prositi, da blagovoli slavni upravni svet pritrditi izboljšanim spre-membam, ki se tičejo zavarovanja rudarjev pri navedeni bratovski skladnici po določilih, ki jih obsega novo izdelana v prigibu se nahajajo-ča tabela, ter za slučaj, ako bi morda uvedba novega penzijskega sistema povzročila več stroškov kakor do sedaj, prevzeti pokrivanje

naraslih stroškov do polovice. Delavci v Trbovljah, Hrastniku in Ojstrem, ki so skoraj vsi včlanjeni pri provizijski blagajni bratovske skladnice, treme že leta in leta za tem, da bi se obstoječi penzijski sistem reformiral, zlasti čutijo delavci krivično prikrajšanje članstva vsled veljavnih stopinj obstoječega razrednega sistema, po katerem dobi n. pr. rudar, ki gre s 24 članskimi leti v penzijo, provizijo samo za 20 let, pri čemur 4 članska leta izgubi. Ker bi se v slučaju eventualne uvedbe novega penzijskega sistema krivični sistem razredov odpravil, in ker bi se provizije članov v razmerju s sedanjimi v resnici samo za 2 K na leto povisale, vendar bi pa bilo članom, ki ob sedanji penziji nikakor ne morejo izhajati, veliko pomagano — zato ponavljajo vdano podpisani svojo najvdanejšo prošnjo: Slav. upravni svet blagovoli izmučenim in bolehnim rudarjem na njihova stara leta dobrohotno pomagati s tem, da blagovoli pritrđiti izboljšanje prov. po vprigibu se nahajajoči tabeli. V slučaju, ako bi ta izprememba povzročila morda višje prispevke, ki pa bodo jako malenkstni, blagovoli prevzeti polovico plačevanja omenjenih prispevkov v provizijsko blagajno bratovske skladnice. V prijetni nadi, da bo visokospoštovani upravni svet članom gori imenovane bratovske skladnice ustregel, beležijo vdani...

(Slede podpisi.)

To prošnjo so pri seji predstojništva združene bratovske skladnice v Trbovljah, ki se je vršila 18. prosinca 1912 izročili delavski zastopniki v predstojništvu ravnatelju trboveljskega rudnika Heinrichu kot predsedniku predstojništva s prošnjo, naj bi ta s priporočilom vposlal prošnjo na merodajno mesto, to je na upravni svet trboveljske premogokopne družbe.

Ne dvomimo, da prošnja ne bi bila odposlana, ker drugače ne bi bil mogel priti odgovor, toda zdi se nam, da je bilo priporočilo od strani ravnateljstva precej šepavo, kajti **odgovor je presenetil vse tiste, ki so še imeli nekoliko vere v človekoljubnost trboveljske premogokopne družbe.**

Odgovor, ki ga je dala ta družba na prošnjo delavcev, je naslednji:

Dunaj, dne 7. svečana 1912.

št. 421 S

Obratnemu vodstvu

Trbovlje.

Z ozirom na dopis z dne 19. prosinca 1912, ki je bil naslovljen na upravni svet in ki mu je bila priložena prošnja in tabela, ki meri na izboljšanje penzijskih razmer, katero je oboje predložilo predstojništvo združene bratovske skladnice v Trbovljah, Vam naznanjamo, da bi bilo od strani predstojništva predlagano povišanje penzijskih norm zvezano z velikimi bremenami in da družba z ozirom na ta velika bremena ne more na svojo stran, kar se tiče prispevanja, pritrđiti nameravani reformi. Izprememba penzijskih norm se bode potemtakem morala preložiti na poznejši čas in sicer se bo moralo počakati onega trenutka, ko bodo premoženjske razmere združene bratovske skladnice same prenesle nameravano povišanje, ne da bi bilo treba prispevke povišati.

Prosimo Vas, da naznanite to predstojništvu bratovske skladnice v primerni obliki.

Trboveljska premogokopna družba
Bellak I. r., Weis I. r.

Torej rudarji, sedaj veste, na čem da ste! Tudi v naprej boste lahko puščali svoja najboljša leta trboveljski premogokopni družbi! Ta bogata družba nima denarja za rudarje takrat, kadar se ti nalezejo po jamah raznovrstnih boleznih.

Uprava družbe je obsodila svoje delavce kar sumarično, da morajo tudi v naprej na svoja stara leta prav po beraško živeti. Srmota!

Vam rudarjem pa povemo eno: vrzite mlačnost od sebe in postanite do zadnjega člani svoje strokovne organizacije in potem bomo govorili drugače!

Idrijskim rudarjem.

V nedeljo 25. svečana se je vršil v Idriji velik shod v pivarni pri Črnem orlu. Na dnevnem redu bi morala biti razprava o novem plačilnem pravilniku in sklepanje o njem. Kaj se je zgodilo? Pred debato se je odglasoval pred-

log »komisije«: »vse po starem, kar imajo več dati, naj vse dajo«.

Malokdaj so me razžalostili shodi v Idriji. V nedeljo 25. svečana pa sem bil žalosten iz dna duše. Ni mi bil po volji shod, ne njegovo razpravljanje, še manj razpoloženje na shodu. Odkar nastopam v javnosti, sem mnenja, da je hinavščina, demagogija, zavijanje dejstev najzopernejše, — z resnico vedno na dan, če je komu povšeči ali ne.

V Idriji pa menda ni bilo še nikoli toliko hinavščine pa tudi ne toliko zavijanja kot sedaj ob tem mezdnem gibanju! — Zakaj gre? — Zakaj gre? Doslej je bil za idrijske rudarje v veljavi plačilni normal, ki ga je c. kr. poljedelsko ministrstvo uveljavilo 30. novembra 1907. št. 40.353/2668. Ta normal je določal sledeče plače:

Delavec pride v IV. b plačilni razred pri vstopu:

plačilni razred	normalna mezda za 8 ur	prestopanje v razred se vrši	
		pri splošnem rud. delavstvu	pri profesionistih
	K v	po maksimalni službeni dobi	
IV. b	1.—	—	—
IV. a	1:20	5 let	2 let
III. b	1:40	10 "	6 "
III. a	1:60	15 "	10 "
II. b	1:80	20 "	14 "
II. a	2.—	25 "	18 "
I. b	2:20	30 "	23 "
I. a	2:40	35 "	28 "

Vsak delavec pa dobi še doklado v naturi (samski 9 K ali 27 l pšenice, 22 l rži, 13 l turščice, oženjeni 17 K v gotovini ali žita: 32 l rži, 10 l turščice, ter za vsakega otroka po 25 l pšenice, 5 l turščice ali rži.) Bolniške dneve se odmerjajo s 60% šihodne mezde ter s celo doklado. Penzija se je zvišala tako, da je rudar III. razreda a, ko je šel po 40 letih v pokoj prejemal letno 773 K 14 vin.

Sedaj pa je z ozirom na mezdno gibanje, ki se je lani na jesen v Idriji začelo, odgovorilo c. kr. ministrstvo za javna dela s tem, da je razveljavilo stari plačilni normal iz l. 1907. ter uveljavilo novi plačilnik z dnem 19. januarja 1912., ki naj ima veljavo za vse državne rudnike z malo izjemo. Ta normal določa za 8urno dobo sledeče mezde:

plačilnik I.		plačilnik II.	
1 stopnja	260 h	1 stopnja	290 h
2 "	270 "	2 "	310 "
3 "	280 "	3 "	330 "
4 "	300 "	4 "	360 "
5 "	310 "	5 "	380 "
6 "	320 "	6 "	400 "
7 "	340 "	7 "	430 "
8 "	350 "	8 "	450 "
9 "	360 "	9 "	470 "

V prvo stopnjo I. plačilnika pridejo rudarji z 18letom starosti. Za delavce od 16 do 18 leta velja dnina od 1 K 80 vin. do 3 K na osem ur. Povišanje iz ene stopnje v drugo se vrši avtomatično po treh letih, tako, da vsak, kdor ima 24 let službe, mora priti na 3 K 60 vin. na osem ur.

Plačilnik II. velja za profesioniste, v kolikor niso »državni sluge« ter za delavce, »ki že delj časa služijo in se brezgrajno zadržijo.« Uvrstitev teh delavcev je prepuščena rudniški seji. V drugem plačilniku ne sme biti takih delavcev več nego 35% od vseh pri rudniku uposlenih delavcev.

Doklade v gotovini ter v naturalijah odpadajo. Bolniške dneve so odmerjene s 60%. Penzije pa so tudi temu primerno urejene: Rudarji z dnevno plačo 4 K 70 vin. ki bodo penzionirani po prehodnih določilih dobe po 1184 K 40 vin.; po 30 letih dobe penzije po splošnih določilih s plačo 4 K na dan = 806 K, s plačo 4 K 30 vin. na dan = 862 K 70 vin., po 35 letih s plačo 4 K = 907 K, s plačo 4 K 30 vin. = 973 K 15 vin.

Kaj daje novi plačilni pravilnik. Boljše dneve nego prejšni, boljše penzije. Najvišja dnina popreje 2 K 40 vin, doklada v vrednosti 17 K, sedaj 4 K 70 vin. Pri 25 šihodah pridemo: 25krat 2 K 40 vin. = 60 K in 17 K = 77 K ali pa: 25krat 4 K 70 vin. = 117 K 50 vin. Razlika je

evidentna! Ali pa: 25 šihodov po 2 K = 50 K 50 K in 17 = 67 K, ali pa: 25krat 3 K 60 vin. = 90 K. Razlika zopet evidentna. Smelo trdim, da je novi plačilnik veliko boljši, nego stari, seveda **ima pomanjkljivosti, ki jih je treba odpraviti.**

Po žitu tarnati je nezmisel, ker vsaka stvar ima dvojno lice, tako tudi dobivanje žita! Če imam denar, si kupim kar hočem, če imam pa žito, tedaj pa: bodisi, si ga zmeljem, bodisi prodam. Malokdaj pa mi zaleže toliko kot denar. Vem, da so idrijski rudarji imeli že veliko škode pri žitu. Dobivali so manj vredno blago. Sam sem interveniral pri vseh uradih zaradi pokvarjene turščice, slabe rži in komaj 74% pšenice. Pod tako smešno nizkih cenah so rudarji prodajali kmetom rž ali turščico. Po 2 K 40 vin — po 2 K 20 vin. — vem, da mnogokrat ni zalegla vsa »hunta« 10 K. To je tudi navelo precejšno število rudarjev, da so že opuščali žito, ter se raje zadovoljevali z doklado v gotovini!

Tedaj je zame glavno vprašanje: kateri plačilni normal je boljši? Stari ali novi? Moje mnenje je: **novi.**

Priporočam zato idrijskim rudarjem, naj pametno pretresejo to, kar imajo pred seboj; — sprejeli bodo brez dvombe novi pravilnik, samo seldeče mora c. kr. ministrstvo za javna dela pripoznati:

1. da veljajo temeljene plače za 8 ur dela; za 10 ur se plača proporcionalna temeljna plača več;

2. da bode redna uvrstitev na tri leta in da po 27 letih službe (9 × 3) prestopi vsak delavec v II. plačilnik stopnjo 5 s temeljno plačo 3 K 80 vin, če že ni do te dobe v ti ali višji stopnji.

3. za vsakega otroka do 14 leta 6 K doklade na mesec, (kar bi odgovarjalo prejšnjemu razmerju).

4. bolniške dneve je določiti s 75% temeljnih plač.

5. Kurjava (premog ali drva) dobivajo rudarji po režijski ceni od rudnika.

Glede akorda se določa:

Akord velja le tedaj, če delavec akordno pogodbo podpiše, kjer ne podpiše, tam se ga plača za delo po njegovi dnevni mezdi. Pri akordnem delu se je ravnati po mezdi višje plačanega delavca.

— Rudarji idrijski! Povedal sem Vam to, kar bi vam v nedeljo na shodu povedal; prav nič me ne motijo klici »podkupljeni ste — žito ste zapravili itd.«. Strast še ni nikoli izvojevala ničesar dobrega. Ne zamerim tistim, ki ne vedo, kaj govore — zamerim pa tistim, ki vedoma propagirajo napačne premise.

Najbolje je, če se snidejo vsi zaupniki organiziranih delavcev na konferenco ter revidirajo dosedanje delo. Vse težnje morajo biti: za izboljšanjem. Ant. Kristan.

Revirna seja v Trbovljah.

Dne 23. februarja je bila v Trbovljah seja revirnega odbora rudarskih organizacij v južnem okrožju. Dnevni red je bil naslednji: I. Agitacija in organizacija. II. Reforma pri »Rudarju«.

Agitacija in organizacija.

Seja je konstatirala, da vsa agitacija od zadnje konference sem ni prinesla tistega uspeha, kakor smo ga bili pričakovali. Dasi se je bil izdal letak, dasi so bili agitacijski shodi in so bile zlasti v Trbovljah mnogoštevilno obiskovane diskusije, dasi je strokovno glasilo »Rudar« vedno povdarjalo neobhodno potrebo močne strokovne organizacije med slovenskimi rudarji — vendar je bil uspeh v primeri z vso agitacijo majhen. V slovenskih rudniških krajih se zlasti živo opaža huda bolezen vsega današnjega organizacijskega ustroja — **fluktualija**. Rudarji pristopijo k organizaciji, morda še vplačajo prve prispevke, potem pt njih vnema polagoma ugasne. Zategadelj je seja sklenila, da se uvede **agitacijo in pobiranje prispevkov od hiše do hiše**, kakor je na Nemškem. Prihodnji unijski zbor bo to itak odločil, česar pa nam ni treba čakati, ampak lahko preje storimo. Edino na podlagi omenjene agitacije in omenjenega pobiranja prispevkov bo možen stalen napredek.

Nadalje je seja bila mnenja, da se mora »Rudar« posamičnim članom dostavljati na dom, kakor se je to v Zagorju že delalo.

Obravnavalo se je tudi razmerje med »Vzajemnostjo« in strokovno organizacijo. Konstatiralo se je sledeče: V prvi vrsti naj se agitira za strokovno organizacijo; šele kadar je postal neorganiziran rudar član svoje strokovne organizacije, naj se privede tudi v »Vzajemnost«. V nasprotnem slučaju bi utegnili »Vzajemnost« škoditi rudarski organizaciji, ker ima manjše prispevke in bi torej mlajši mislili, da je dovolj, ako so le v »Vzajemnosti«. O tem in drugem bo obravnavala splošna revirna konferenca, ki se skliče v Trbovljah dne 14. aprila.

Reforma pri »Rudarju«.

Sklenilo se je, da se preseli »Rudar« s 1. aprilom v Trbovlje in da mora biti urednik lista v Trbovljah.

Nov grob.

† Pavel Horn.

Dne 23. svečana t. l. je umrl v Bohumu na Nemškem eden izmed prvih funkcionarjev zveze nemških rudarjev. Horn je bil dolga leta glavni blagajnik imenovane zveze in ta posel je izpolnjeval z največjo vestnostjo. Umrl je v 51. letu svoje starosti; v ospredju rudarskega gibanja je stal celih 31 let. Doslej vedno zdrav in čil ga je nenadna huda bolezen vrgla pred 4 tedni na posteljo, s katere ni več vstal. Rudarji cele Nemčije žalujejo za enim svojih najpožrtvovalnejših sodrugov.

Bodi mu zemlja lahka!

Zapisnik.

seje združene bratovske skladnice za Trbovlje, Hrastnik in Ojstro v Trbovljah dne 23. februarja 1912.

Navzoči podpisani.

Predmet:

I. Upokojitev.

II. Naznanila predsedstva.

III. Raznoterosti.

I.

Na podlagi zdravniških izpričeval se upokoje v Trbovljah: Brinar Avgustin z 22. prosincem 1912; mesečno z 20 kronami. — Lesar Franc pričeni s 1. svečanom 1912, mesečno s 23 kronami in 33 vin. — Sotlar Jožef s 1. svečanom 1912, mesečno s 26 kronami in 66 vin. Na podlagi dokazil se ugotovi prošnji Jožefa Dolarja za sprejem v bratovsko skladnico ter se mu vračuna čas od 20. julija 1886 oziraje se pri tem na dodatek IV. pravil.

II.

Načelstvu se prečita in raztolmači odlok c. kr. revirnega urada v Celju z dne 3. svečana 1912 št. 200 v zadevi stanovanja bratovsko skladničnega zdravnika g. dr. Marciusa v Hrastniku.

Ravnatoko se prečita odlok istega urada z dne 14. svečana 1912 št. 637 v zadevi ravnanja s provizionisti od strani zdravnikov bratovske skladnice. Po zopetnem opominjanju predsednika, naj bi načelstvo bratovske skladnice v stanovanjski zadevi dr. Marciusa končno nekaj ukrenilo, češ da se načelstvo gradnji zdravniškega stanovanja ne bo moglo izogniti, je stavil član načelstva Urleb sledeči predlog:

Hiša se ne bo zidala, vendar naj se dovoli gosp. dr. Marciusu letno 500 K nagrade, k čemu pa je potreba vsakokratnega tozadevnega sklepa, pod pogojem, ako se dr. Marcius podvrže odredbam predstojništva. To se pravi, da vse na novo v delo sprejete z ozirom na njihovo delazmožnost preišče, da vse pravizijoniste in njihove družinske člane, ki plačujejo v bolniško blagajno bratovske skladnice, brezplačno zdravniško oskrbuje. Da one člane, ki se namestavajo ženiti, preišče brezplačno. Nadalje, da ne bo izpremenil svojega bivališča, temveč, da ostane v Hrastniku. In končno da vsakega delavca, ki se vrne z dopusta, brezplačno preišče ter da bo za šolsko obvezne otroke v slučaju, da zbole, izpostavljaj bolniška izpričevala. Zahteva se še, da mora v slučaju bolezni, ako je treba, obiskavati bolnike tudi na domu, kar je pač samo od sebe razumljivo ter da se sploh podvrže vsak čas vsem statutarnim odredbam predsedstva

Član načelstva Anton Mozetič stavi predlog, v slučaju, da se g. dr. Marcius predstojščim pogojem podvrže, naj se mu renumeracija v

znesku 500 K izplača tudi za leto 1911. Predlog se sprejme z večino glasov.

Predsednik naznanja, da podjetje sedaj ni v stanu prispevati k zaželjenemu povišanju penzije.

Obema pisarniškima službama se dovoli nagrada po 40 K.

III.

Podpore, ki jih je izplačal predsednik od zadnje seje, se naknadno odobre. Nadaljne podpore se podeli in sicer: Melanšek Bartl 20 K, Grablič Jožef 15 K, Berčič Anton 35 K, Češnica Helena 12 K, Krvina Ivan 30 K, Hribar Anton 20 K, Hunski Franc 15 K, Stušek Franc 15 K, Podgoršek Vinko 20 K, Klomčič Franc 20 K, Florjane Franc 20 K, Borštinar Peter 20 K, Kovač Franc 20 K, Kovačič Ruprecht 20, Žužman Franc 15 K, Bezgovšek Matevž 20 K, Kral Matevž 20 K, Pernjak Elizabeta 15 K, Kirn Feliks 15 K, Kral Franc 15 K, Rems Ivan 10 K, Miklavčič Marija 10 K, Kranjc Jožefa 20 K, Jeran Franc 25 K, Kralj Franc (Hrastnik) 15 K, in Kamplet Ivan 20 K.

Član načelstva Josip Zupan izraža h koncu seje željo, naj bi predsednik pri bodočem sklicavanju sej točko dnevnega reda »Naznanilo predsedstva« vslelej do podrobnega navedel.

Nato se je seja zaključila in zapisnik podpisal.

Pleskovič I. r., zapisnikar; A. Heinrich I. r., predsednik; Heutmann I. r., Martyni I. r., Fl. Kronthaler I. r., Florjan Majdič I. r., Fran Mastnak I. r., Peter Gosak I. r., Josip Zupan I. r., Kozele Martin I. r., Urlep Ivan I. r., Mozetič Anton I. r., Kolman Matevž I. r., Mlakar I. r., Tratnik I. r., Groblar Peter I. r.

Strokovni pregled.

s Belgijska rudarska stavka. Stavka belgijskih rudarjev v Borinaži se je končala s porazom podjetnikov, potem ko je parlament soglasno sklenil postaviti o plačevanju prispevkov za zavarovanje tako, kakor so ga bili zahtevali stavkajoči rudarji. Ko je bila rudarjem izpolnjena ta glavna zahteva, so se po dolgotrajnem obupnem boju vrnili na delo.

Dopisi.

Kotredež.

Prebrisani rudniški gospodje. O kotredeškem rudniku slišimo pritožbe že tako dolgo, kar rudnik obstoji. Zadnjič sta se pripetili dve rudniški nezgodi, enemu delavcu je zlomilo nogo, drugemu roko. Vsled tega se je zganil ljubljanski rudniški urad in je poslal uradnika, da pregleda »vzorno« kotredeško jamo. Ampak gospodje v kotredeški jami so se lepo pripravili na uradnikov sprejem: jama so mu bili razsvetljali z varnostnimi svetilkami tako sijajno, da je bilo kar ganljivo. Prav! Toda zakaj so to storili rudniški gospodje samo ob uradnikovem prihodu? Zakaj tega ne store redno? Ali je rudarjevo življenje tako malo vredno, da morajo še pri takih stvarih uganjati izkoriščanje? Zato odločno zahtevamo, da bodi v kotredeški jami vedno zadostno število varnostnih svetilk! Ljubljanski rudniški urad pa naj nikar ne nasede tej pregrešni lokavosti rudniških gospodov!

Trbovlje.

Brezobzirno ravnanje s starimi rudarji in kupčija z Macedonci. V zadnjem času se je pričela pri tukajšnjem rudniku prakticirati neka nekam čudna navada. Zaradi sleherne še tako ničevne malenkosti prestavlja vodstvo stare rudarje na Dobrno, kamor morajo hoditi po tri četrt ure daleč. Če uvažujemo, da so starejši rudarji večinoma bolni v nogah, ker so se bili po jamah nalezli polno revmatizma, je naravno, da je taka prestavitev za starega reveža pravcata muka. Toda s tako prestavitvijo ne zadenejo rudarja samo po eni strani, temveč ima to za dotičnika običajno še hujše posledice. Na Dobrni, koder kraljuje subpodjetnik trboveljske premogokopne družbe Šuligoj, delajo izključno le podnevu, tako da morajo tamkaj vposleni rudarji v slučaju deževnega vremena neprostovoljno praznovati, seveda na svoje stroške. Vrhu tega je Šuligojev pašalik na Dobrni na najslabšem glasu, kar se tiče plač. Da so plače pri Šuligoju res pod vsako kritiko, dokazuje tudi dejstvo, da niti Macedonci nočejo ostati pri njem, ki so v svojih potrebah kakor znano jako skromni. Ko smo že pri Macedoncih, je treba povedati, da se s temi ljudmi uganja pravcata kupčija s človeškim mesom. Naravnost škandal je gledati, kako jih vsak trenutek priženo kakor čredo ovac; nabiranje teh nesrečnežev se vrši kar neprenehoma; zakaj najeti ali pravzaprav z lažnjivimi obljubami ujeti Macedonci spoznavši situacijo sproti zopet uhajajo. Gotovo bi imel rudnik dovolj spretnih domačih moči na razpolago, toda namesto da bi te po človeško plačal, raje meče tisočake za birmovce in transporte delavcev, ki jih potem niti rabiti ne more. Včasih so se rudarji postavili za svojega tovariša, kadar se mu je godila krivica, sedaj pa pozabljajo, da dobi danes eden klofuto, jutri pa drugi. Trboveljski rudarji pa naj si zapomnijo, da se postopa samo zategadelj tako, ker svojih sil nimajo združenih v organizaciji.

Smrt mladega rudarja. Dne 4. t. m. ob 10. dopoldne je padel 19letni rudar Milan Zelenko v jamo (šaft) št. 3 kakih 38 metrov globoko in je bil na mestu mrtev.

Velenje.

Občni zbor podružnice. V nedeljo dne 4. t. m. se je vršil v gostilni ge. M. Vrabčičeve v Pesjem občni zbor naše podružnice rudarjev. Pridržati si moramo, da bi bilo tako važno zborovanje, kakor je občni zbor, od strani rudarjev lahko nekoliko boljše obiskano, kakor je bilo. Na dnevnem redu je bilo poročilo funkcionarjev, volitev novega odbora ter predavanje. Blagajniško poročilo je podal dosedanji blagajnik sodrug Valenčak. V odbor so bili izvoljeni sledeči sodrugi in sicer: Salesnik Ivan, predsednik. Hladin Fran, predsednikov namestnik. Hladin Anton, blagajničar. Berložnik Jakob, blagajničarjev namestnik. Berložnik Josip, zapisnikar. Dragar Jakob, zapisnikarjev namestnik. Herzog Anton, knjižničar. Odborniki, ki imajo izvrševati kontrolo, so: Martinc Jakob in Valenčak Ferdinand. Po izvolitvi odbora je imel sodrug Tokan iz Trbovelj eno uro trajajoč govor, v katerem je razlagal namen in potrebo strokovne organizacije, zlasti je pokazal na velikansko gibanje angleških rudarjev, katerim tudi ne bi bilo mogoče vprizoriti tega gibanja, če ne bi imeli stare, denarno dobro podprte strokovne organizacije, v kateri so vsi včlanjeni. Pričakovati je, da bo novo izvoljeni odbor naše podružnice storil vse, da se bo tudi pri nas strokovna organizacija povzdignila, brez katere ni nobenega napredka. Torej sedaj na delo!

Odborova seja. Novoizvoljeni odbor podružnice rudarjev ima svojo prvo sejo v nedeljo dne 10. t. m. ob 9. dopoldne v gostilni gospe M. Vrabčičeve v Pesjem pri Velenju. Sodrugi odborniki, pridite zanesljivo vsi!

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo špecerjskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Priporočamo našim gospodinjam

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani ==

Izdajatelj in zalagatelj Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.